

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок 13, II, пом.
Сент. пошт. над. 143.322.
Адреса для телеграм:
"Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає
від 11—12 год. передпол.
Рекламні не приймаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в край 420 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ:
В Америці 1 дол., Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр.,
Італії 750 лір, Німеччині 750
марк, Швейцарії 5 шв. фр.,
Чехословаччині 30 ч. кр., Ру-
муни 180 лей, Болгарії 750
лв., Австрії 750 шл., Данії
адвекс 1 зол.

**В справі оголо-
шень звертатися
до Адміністрації.**
ЦІНА
ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

На православному фронті.

Варшва 9. грудня 1925.

В нашому житті є явища, які, хоча й мають на перший погляд локальне значіння, лише для одної групи українського народу, та в дійсності набирають значіння ширшого, загально-українського.

В демократичній державі, яка має парламент, чотири роки релігійне життя 5 мільонів населення регулюється на кожній написаним розпорядженням міністра! Тим більше дивовижним уявляється те явище після 17. вересня 1925: православному церкву проголошено автокефальною, але жадних правних підстав їй не дано. Цім на піску. Оприцьований церковною владою проєкт закону, який устатковув би взаємодію між церквою й державою, лежить в департаменті ісповідань. Але це не перешкоджає — навпаки, помагає робити ґрунтовні реформи в церковному житті, жадним законом не забезпеченому.

Ось ці реформи:

Скорочення парохій, якому невеличкий опір ставить церковна влада. Ці скорочення дають можливість "непотрібні" церкви віддати для потреб "рикопдовної унії", себто — ті "нової римо-католицької церкви східного обряду", яка вже культивується на Підляшші й на Волині за допомогою священників Російської римо-католицької ісповідання. Тепер Б. архимандрит Морозов (Росіянин) має бути єпископом в волинського східно-католицького єпископа для укріплення цієї нової римо-католицької церкви.

Засновано теологічний факультет на варшавському університеті, на якому всі професори, крім декана-мітрополита, Полахи, римо-католики й викладача мови польська. Це для підготування — добрих священників.

З тією самою метою, без згоди й всупереч протестові церковної влади, вилеєсено духовну семінарію перероблено на 8-класову державну гімназію з польською викладовою мовою, при якій залишено дві теологічні класи. Така сама доля чекає другу й останню духовну семінарію в Кремені, в якій вчать "визнаючи за корисне" цю семінарію й духовну школу зачинити. Концесії не дано. Зчиняються нижчі класи. А вихованців старших класів поділено прав відрочення й покликання до війська. Міністерство ісповідань "висловилося" за відкриттям православної духовної семінарії... у Варшаві, натурально, з польською викладовою мовою й польськими вчителями.

Не може помиритися п. Стан. Грабський з існуванням повноправної теології на університеті. В міністерстві виникла думка два нижчі курси факультету парегорити в семінарію; університетська рада спротивилася. Зате міністерство дівчи вже відкинуло проєкт тимчасового статуту теологічного факультету й той існує знов-таки на піску.

Не вважаючи на проголошення автокефалії, міністерство починає простягати свою руку й до шляхом внутрішнього життя церкви; введши спільну в церквах гімну "Боже, цю Польська". Тепер міністерство замахалося замахати з нового року українського в білоруського організму: "Духовна Бесіда" і "Православна Бесіда" Гадарко, цим

цього не кінець. Боже коли права церкви не означен жадним законом, то подібні й значно більші заходи можуть йти дуже далеко.

А що ж на це церковна влада? Вичлино протестує, доказує й просить.

Всі православні єпархи — Російна, вихованці російського абсолютизму; вони призначені лише одержувати розпорядження влади й виконувати їх. До самодільності й демократичного: "домагаюсь, бо це належить на підставі конституції" — вони ніяк не можуть привзначитись і, здається, ніколи не привзначаться.

Єдиним чинником, в якому ще влада рахується в певній мірі — є нарід.

Рада Ліги Націй.

Подвійна праця у Женеві. — В теорії розв'язання. — Алкета. "Малі" фінансові справи і міжнародний конгрес.

Мале Львокаріо притягало своєю славою столицю Женеву. Все, що пробила Женеву своєю предвиги та інколи бурхливими засіданнями, пішло на рахунок малого містечка, де атмосфера, погода та настрої кількох дипломатів відшлись одного дня в шаленій гармонії. І нині на Женеву випадає знову стара роль: позитивно реальної праці здійснення того, на що згодились львокариські дипломати, потвердженні святочно своєю згодою у Лондоні.

Ця праця є подвійна. По львокариських договорах, що мають на меті забезпечити мир, приходить черга на здійснення найважнішої проблеми: розв'язання держав. Ніхто не сумнівається, що просте, автоматичне розв'язання всіх не є ніякою розв'язкою міжнародної ситуації, бо перш усього воно фізично неможливе. Мусів би існувати величезний міжнародний орган з правом внутрішньої контролю всіх держав і фактичної екзекутива на випадок спротиву однієї з них. У нинішній стадії розв'язання мусить бути твором добро вільного порозуміння. Тому Рада Ліги обмежується пошук розв'язання тих умов, на яких таке порозуміння було би можливе. Щойно по вирішанню суперечних поглядів між головними державами можна би зваяжитись на спеціальний конгрес, присвячений цій справі.

Тому окремий комітет, що приготував матеріал до такої конференції, склав анкету у формі питань на дану тему. Ось кілька з них: 1) Як треба розуміти "розв'язання країни"? Чи можна обмежити есентуальне воєнне зброєння? 2) Як треба розуміти слова "зменшення та обмеження зброєнь"? 3) Які норми треба призначити для виривання зброєнь поодиноких держав, зрівняння ефективності їх армії, воєнного матеріалу та воєнних витрат? 4) Чи можна зробити ріжницю між т. зв. зброєними офензивними і оборонними? 5) Чи можна зробити ріжницю між цивільними літаками і військовими? 6) Чи буде можна обиди

НА СВ. МИКОЛАЯ найкращим дачником для дітей Українська Книжниця.

Жадайте каталога!

Инигарія Івану Т-ву ім. Шевченка,
857 Львів, Ринок 18. 3-3

абсолютизму не доцінюють цієї єдиної реальної сили й ніяк не вміють на неї спертися. Переломною є — русифікаційні "далекозорі" тенденції московського духовенства, які відражають народні маси.

Але найбільшим лихом українського народу зазначених вище земель є модний нігілізм і поана байдужність інтелігенції до церковних справ. Ці місця заступають чужини, які силкуються зробити православну церкву — знаряддя внародоулення.

Відрод.

вартість торговельної флоти при осуді морської сили поодиноких держав? 7) Чи можливо діяти до загального розв'язання через постановлення розв'язання поодиноких країн?

Якщо щодо цих перших пунктів пануватиме згода між членами Ради, а ніякі інші питання не піддадуть їх у сумнів, щойно тоді Рада Ліги зможе зсунути засоби, як таке розв'язання пересясти.

Паралельно з цією теоретичною працею, вона займатиметься фінансовою санцією Мадярщини вдоволюючи процес санації дав там добрі наслідки. З Австрії справа склалася. І економічна ситуація важка; промисел не має збуту, а безробіття зростає. Ліга вислала туди двох аналістів: Англійця Лейтона і Француза Ріста, щоб приглянулись обставинам. Завважили привабливі обставини, окремий комітет зробив висновки, але Рада Ліги у вересні не ждала ніяких заходів, щоб пригноририти ці спостереження. Загальною є це методи санації, яких ужива в свій час Чехословаччина. Той сам комітет і сама фінансова Рада приготували також проєкт міжнародної торговельної конференції, на підставі плану нового міністра фінансів Люшера. На цій конференції радитимуть над такими загальними причинами економічних криз як міжторговельні кордони і труднощі торговельних зв'язків між державами. Коли побачимо позитивні наслідки цих дискусій — покищо важко передбачити. Завважили Англії та Французи, що мають дати раду німцям державам, не дали їй ще згоди у себе дома.

Вистава у Харкові.

У Харкові організували виставу, присвячену 20-літній роковинам резолюції з 1-03 р. На виставі багато матеріалу, що відноситься до цієї резолюції, а деякі з них оули дотепер невідомі. (Література).

Англія і СРСР.

Перед розмовою Чемберлена з Чича-ріном.

Публічна опінія Англії занепа-пер в першу чергу питанням про розширення й позиві льоківських згодоворів. Редяктор „Обсервер“ Гавінг, що піддержує особисті зв'язки з Чемберленом, подає сьогодні такі свої міркування на тему закордонної політики в найближчих часах:

„Як тільки Німеччина вступить до С-юза Народів і його Ради, окупація на Рейні мусить бути в найкоротшому часі аліквідована. Окупаційний режим не римується зі справжнім миром і є тільки суро-гатом гарантії безпеки. Коли властє створити певніші га-рантії, окупація буде знесена. Най-близьча політична проблема, що че-кає на розв'язку, це справа роз-зброєння. До справжнього загаль-ного роззброєння може прийти тільки тоді, коли загострення від-носин між Англією і СРСР. буде усунене.

Про підготовлювання перегово-рів з СРСР. газета подає такі дані:

„Як ми розумієм останню заяву міністра закордонних справ Чем-берлена, він признає, що льокари-ські договори створили нове поло-ження, яке вимагає від Англії но-вої ініціативи. Росія в останніх ча-сах просякла безпредметовим і не-розумілим недовірам до пакту. Во-на думає, що англійська політика мусить бути все ворожою. По сесії Ради Союзу Народів Чемберлен ві-зьме собі відпустку, яку проведе мабуть в Італії. Чичерін уже тепер є на побережж Середземного моря. Ми не тільки думаємо, але маємо й певні дані про це, що в найбли-шому часі оба міністри закордон-них прав матимуть змогу спринути-ся на італійській території. Спокійна й безпристрасна розмова буде без су-мніву дуже корисна“.

„Обсервер“ подає даліше, що Чемберлен по закінченні сесії Ліги Націй відіде до Рапалло, де про-веде Різдво. Потім він перидеться по кількох італійських містах, а з початком січня відіде мабуть до Єгипту, де побуде два тижні.

Пам'ятаймо: Рідна Школа — це на-родна фортеця, це певний захист у добі анхелітталі!

ГРОМАДЯНЕ!

Чи ти вже є акціонером Земельного Банку Гіпотечного?

одна акція 26 зол.

Радянська Україна.

Пять літ концесійної політики.

Радянські газети роблять підсум-ки концесійної політики за останніх 5 літ. Питання про концесії було вирішене позитивно ще в 1920 ро-ці. До кінця 1922 р. зареєстрували більшовики 338 пропозицій на кон-цесії від закордонних капіталістів. У 1923 р. було тих пропозицій аж 607; у 1924 р. було їх тільки 311, а в 1925 р. ще менше, бо заleden 199. В 1922 р. закліли більшо-вими 18 концесійних договорів; у 1923 р. — 44, в 1924 — 25, а в 1925 вже тільки 23. З тих догово-рів на Україну припадає небагато.

НП(Ф)У проти пиянства.

Центральний Комітет Комуністич-ної Партії більшовиків України рі-шив на своєму засіданні в дні 24. листопада розпочати „удачну кампанію“ боротьби з пиянством. Для тої боротьби рішив він при-тягнути весь радянський апарат. Має з'явитися окремий урядовий розпорядок про регуляцію продажі алькоголю. Горівки не можна буде продавати в свята, дні відпочинку та напередодні тих днів. Не вільно буде продавати горівки дітям і о-собам у нетверезому стані. Пиття горівки мають заборонити по всіх культурно-освітніх установах. Для боротьби з пиянством мають бути виготовлені спеціальні фільми. Пре-са має розвинути пропаганду проти пиянства. („Правда“).

Новий закон про виборчі права на Україні.

Президія ВУЦК-ту затвердила про-понований Радою Народних Ко-місарів України закон про виборчі права громадян та про спосіб пе-реводження виборів. Згідно з тим законом активне і пасивне виборче право до рад матимуть також ре-місники, що користуються наємною працею одного робітника або двох малолітків, члени кустарних артілів (спілод), особи, що займаються до-

статнім господарством, особи, що торгують на основі безплатного патенту, виганого Народним Ко-місаріатом соціального забезпечення, і накінець особи, що користуються патентами першого ступня. Вибор-чими правами користуються і чу-ужеземці, що проживають на Укра-їні та займаються фізичною або духовною працею. Користувачня на-ємною працею для домашніх по-треб, отримування відсотків від вкладок у кредитових установах і від випущених рапаладою облігацій не позавляє нікого виборчих прав. („Правда“).

Українська кооперація.

В перших днях грудня відбулася в Харкові кооперативна нарада за-ліційована „Сільським Господарем“. Метою тієї наради була реоргані-зація сільсько-господарської коопе-рації в напрямі спеціалізації праці в поодиноких кооперативах. На нараді виголосив п. Целаріос об-ширний реферат про „Кооператив-не будівництво“.

З нього довідуються, що процес диференціації та спеціалізації сіль-сько-господарських кооперативів йде краще, як це показує радянська статистика. Окружні кооперативні товариства повинні згідно з пля-ном Сільгосподаря, виконувати аде-більша тільки кредитові функції. Праця біла збуту і постачання ни-зових кооперативів повинна вестися тільки на рахунок спеціальних коштів.

Кредитові товариства з одного боку і спеціальні товариства для окремих ділянок сільсько-госпо-дарських культур, повинні стати підставою в організуванні С.-Г. кооперації. Стару сітку нивової у-ніверсальної кооперації слід пе-рестроїти поступово у спеціальні то-варства. Такий самий процес по-винен відбуватися і в окружних союзах. Щоби вести доцільно свою працю, кожний окружний союз по-винен бути союзом кредитовим.

Щож до зросту нових спеціаль-

них товариств, то цього року пе-рерахується найбільший розвиток бурякових та молочарських коопе-ратив. Число нивових молочар-ських товариств збільшиться в 150 до 350. Тепер є 4 молочар-ських союзів, а маєтєся утворити ще 3 нових. Згідно з пляном На-роднього комісаріату земельних справ по кінець 1931 р. повинно їх бути до 1.100 одиниць. Цього-річний плян є певним кроком для здійснення цього пляну.

Буряковий союзів буде в кінем року 19. У нивовій сітці намічує Сільгосподар довести їх у цьому році до числа 600.

Число машинних товариств хо-че Сільгосподар довести до 1000. А зріст їх останніми часами дуже великий.

Меліоративні товариства потре-бують значного якісного поліп-шення. Їх число зросло останніми часами до 1180. Однак з них тільки половина веде активно свою працю.

Намічається велике збільшення товариств по обробці технічних культур і насінних товариств. Сто-між нивових справ висувають по-требу заснування 10 торф'яних і 20 лісових товариств.

Підсумовуючи в загальних ци-фрах зріст системи спеціальних ко-оперативів — кавав референт — ми маємо такі цифри: окружних со-юзів буде 30 замість дотеперіш-ніх 16. Нивових товариств буде 3 495 замість дотеперішніх 1850. Універсальна сітка, звичайно, змен-шуатиметься. Проте треба зазна-чити, що з 1.700 нивових коопера-тив переважна більшість має тепер деякий кредитовий ухил у своїй роботі. Лише 600—700 товариств залишаються у шлком універсаль-ній роботі. („За „Вісниками“).

Природний проєкт.

До розважати національної справи в Чехословаччині.

Прага, 8. грудня 1925.

Німешький національний соціаліст Кребе опублікував в органі своїй партії плян розважати національного питання в чехословацькій респуб-ліці.

На його думку Чехословаччину треба поділити на чотири адміні-страційні одиниці: Чехію (з чесь-кою більшістю), Судети (з нім. більшістю), Словаччину (зі словаць-кою більшістю), Закарпаття (з укра-їнською більшістю). Кожний з тих

Тікаючи з польської держави, пе-рейшли Костомарови в острозь-кий повіт на Вороніжчині, де бать-ко Миколи мав гарний маєток — Юрасівку.

Про матір Миколи оповіли Юва-сіви Ха. Шербині, що в році смер-ті Костомарова 1885 (19—7 квітня) позбавив і надрукував знахідки до життя Костомарова, ось що: „Жили тут у нас Петранки, діти Петра Мильника, й була між ними дівчинка Тетяна. Старий Костомар узяв її на покілку до двора, а потому вона йому подобалася — й він відвіз її до Москви на науку ріжних мов. Коли Француз брав Москву, то Костомар загнав трійку коней, а як тільки підїхав під дім, в котрім жила Тетяна Петрівна, та взяв її з собою, так Француз і ви-стріляв зараз же в той дім і роз-біг його в дружки“.

Так описували Юрасівці переміну простої селянки споміж них на па-ню Костомариху та з любов'ю зга-дували симпатичну постать селянки-пані. Оповідали, що рідня Ко-стомарова була проти його вінчан-ня з селянкою. Микола прийшов на світ перед шлюбом, наслідком чо-го втратив право до дідництва по батькові. Однак те, що любов злучила, мало окрему нерозривну силу: свою дружину любив старий Костомар як красуню й розумну жінку, ще більше ніж жінку любив сина, а мати його ним сиріт не бачила.

Наведені подробиці про рід Ко-стомарова не без інтересу для зро-зуміння його пізньої життєвої до-лі й наукової кар'єри. Походження батька Костомарова помагає зро-зуміти характер історичних поглядів великого історика, а мати, дуже ши-ра, добра й проста жінка, що до кінця життя ніякше не говорила як по українськи та навіть зрілого історика трактувала як Колю й пе-стила його, як дитину, адила в гру-ди сина живогтворчу любов до у-країнської справи на ціле його життя.

Молодість витиснула на Колі глян-боку печаті, якої не стерли найбо-лючіші життєві переходи Косто-марова. Дитинні роки Костомарова захирили в дитинчій році життя смерть батька: його вбили власні слуги-кріпаки. „Ось уже 47 років минуло від того часу, — писав пі-зніше синий історик із цього при-воду в своїх автобіографічних спо-гадах, — але й тепер серце обля-зється кров'ю, коли я гадаю про картину, дозвану образом розлу-ки при таких видозиді“. Страшний вчинок уразив Миколу, тим біль-ше, що разом із батьком мав іхати й він на прогулку до ліса, й урягував своє життя тим, що в о-станній хвилині зіскочив із дорож-ки, воліючи стріляти в лука якіх-ти з батьком.

(Продовження буде.)

М. ВОЗНЯК.

Пам'яті великого будівничого Новітньої України.

Оці рядки присвячені пам'яті то-го, хто в своїй „Книгах битія укра-їнського народу“ висловив пророц-тво й за разом тверде переконання, що „стане Україна з своєї моги-ли“. Щойно завдяки теплим поду-вам революційної весни в царській державі в 1917 р. стали відомі в шлюсти „Книги битія українського народу“ Миколи Костомарова, опу-бліковані під редакцією Павла За-йцева в 1 ч. „Нашого Минулого“.

„Книги битія українського наро-ду“ стали відомі в шлюсти для цілївої частини українського вага-жу в 101 роковини уродин Косто-марова. Столітні роковини його уродин усунула з денного порядку велика революція. Тому на при-значенні заслужила собі редакція київської „України“, присвятивши один випуск свого щільного дво-місячника Костомарову з приводу його сороклітних роковин смерті, щоб пригадати нашій громаді, що не на горали півстолітні роковини смерті одного з найважливіших філософів і будівничих Новітньої України.

Повне наглих змін і глибокого уразиву життя Костомарова збли-жує його до вчених гуманістів й

часу Відродження. Життєпис Косто-марова цікавий і для ширшої пу-блики: він далеко інтересніший від життєписів звичайних кабінет-них учених і дає одячну тему для талановитого повістяря, що потра-пив би створити щось кращого від Мордовцевого „Професора Ратмі-рова“, осмованого саме на життє-писі Миколи Костомарова.

В житті Костомарова був неоди-н момент, наче вихоплений із повісти типу пізногрецького роману. Буду-чий гарячий речник федералізму, так сказатиб, вислав свої федералі-стичні симпатії з молоком матери, те саме джерело було одним із складових чинників наскрізь ши-рого демократизму Костомарова. В повісти про життя Костомарова нагадає його прихід на світ дня 12 (4) травня 1817 р. рису з рома-ну, взятого з життя ходження на-родницької інтелігенції в народ, хоча батько Миколи Костомарова всупереч своїм декларациям про рівність людей не раз дав відчутти своїм кріпакам свою силу над ними як дідича.

— Хтож були батьки Миколи Костомарова? Його батько Іван по-ходив із тих Костомарових, котрі виводили свій рід від одного Ко-стомарова, що втік із Московщини за Івана Грізного до його ворога Андрія Курбського й оселившись на Волині, та живши в 30 рр. XVII. д. пристали до козацького духу.

卷之四